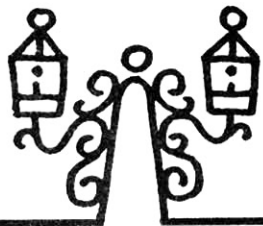

Panu *Ilola, kesäjuomainmyymälä Hupisaarilla*

Missä Hupisaarilla sijaitsi se "lemunaatikoppero", paviljonki, jota minä en edes muista, mutta joka aina silloin tällöin sukeltaa näkyviin vanhoissa kuvissa? Nimikin sillä oli, Ilola. Tämä tietämättömyys on kiusannut minua siitä pitäen, kun Ilolan kuva sukelsi esiin Valkeanlinnan apteekkarin komentopäikällä, jossa muutamia vuosia sitten yritettiin joukolla tunnistaa suurennettaviksi ja näyttelile pantaviksi valittuja vanhoja valokuvia.

Jossain vaiheessa oli minulla Ainolan kirjastossa tilaisuus tutkia vuoden 1866 Pohjan-Tähteä, tuota Oulun lehtihistorian mainiota kolmatta "lasta", joka eli vain kesästä kesään. Tuon ensimmäisen kesänsä 2. (tai 3.) numerossa P. -T. julkaisi ilmoituksen: "Laskuniemellä oleva huonerakennus uloshyrrätään. Joh. Bergdahl." Bergdahl oli kirjakauppias ja kirjanpainaja ja näyttäisi muiden kiinteistöjen ohessa omistaneen myös myymäläpaviljongin Hupisaarilla. Muusta ei voi olla kysymys. Sijaintikin sanotaan tarkalleen. Laskuniemi oli kai sama kuin jossain sitä edellisessä kartassa Koskeniemi, Myllysaaren, Hupisaarten pääsaaren, luoteisnokka. Tulokoon vielä mainitukseksi, että sanomalehti Pohjan-Tähti painettiin "Pärtaalin" kirjapainossa. Bergdahl sen myös kustansi, mutta idea ja työ, vaiva ja henkinen vastuu oli kustantajan nimikaiman Juho Rännärin, monitoimisen runoilijan entisen ruotuväen aliupseerin.

Lienee Bergdahl saanut paviljonginsa vuokratuksi. Aikoja myöhemmin, vuonna 1882, on

Oulun Lehti-nimisessä lehdessä, Kaarlo Kramsun vastuulla aloitaneessa, tällainen pieni ilmoitus: "Kesäjuomainmyymälän pitämisen oikeuden Hupisaarella ovat waltuusmiehet myöntäneet raatimiehen leskelle C. Westerlundille." Kun tämäkin henkilö nimi vaikutti kovin tultalta, vilkaisin hieman aikakirjoja. Epäilykseni oli oikea, kysymyksessä oli 1879 leskeksi jäänyt Katariina Westerlund, s. Yrttiaho. Hänellä olikin kesäjuomat omasta takaa, sillä hä-

nen miesvainajansa Carl Wilhelm Westerlund oli perustanut Mustansalmen rannalle "Baijerilaisen olut- ja portteritehtaan", joka sitten kulki suvussa siihen saakka kunnes "fuusioitui" Toppilan kilpailevaan firmaan. C. W. Westerlund on sama henkilö kuin teatteritirehtööri Westerlund, joka viimeksi mainittu tuli Ouluun kellarimestariksi ja rakennutti sittemmin sekä ravintolana että teatterina tunnetun "Westerlundin salongin", myöhemmin Oulun Seurahuoneena tunnetun. Muistakaamme: Oulun ensimmäisenä Seurahuoneena, jonka paikalle tuona samana vuonna 1882 riehuneen tulipalon jälkeen rakennettiin kivinen Seurahuone, "Susiteetti".

Olisi lystikästä ehtiä katsoa, kauanko raatimies Westerlundin

leski möi kesäjuomia Hupisaarilla. Saatettiinhan sitä jatkaa vaikkapa firman nimissä. Westelundien tytär Ida Maria meni nimittäin naimisiin tehtailija, sittemmin konsuli Isak Astromin kanssa.

Viime keväänä kävin tarinoiden sukajalkaisen oululaisen Katri von Schantzin kanssa. "Sukat jalassa minä Ouluun tulin", nauroi rouva von Schantz, kun kysyin, milloin hänestä tuli oululainen. Sukat jalassa, niin oli kerrottu, yhdeksänkuukautisena. Katri Manninen syntyi nimittäin Suomussalmella, jossa hänen isällään oli kauppa kirkonkylässä, Suomussalmen ainoa kauppa silloin. Kysyin, muistiko hän Ilolan Hupisaarilta. Muistihan toki. Se oli siellä päin, missä on se iso kivi, se sama, jossa on salaperäisen vuosiluku 1965. Heillä, Man-

nisilla, oli muuripata siellä, Hupisaarten vasemmalla puolella, jossa pyykkipatoja oli. Pyykkipatoja sai vuokrata ja vuokra oli 25 penniä eli "hilikku" päivältä. Ilola, jonka rakentamisajasta kertojalla ei ole aavistustakaan (mutta meillä saattaisi nyt edellisten "uutisten" perusteella olla), oli sillä reunalla, minne sitten myös teatteri tuli.

Paljon muutakin lystiä Hupisaarilla, nimensä mukaisesti, oli, mutta siitä myöhemmin.

Näitä tarinoita aikani mietityäni huomasin hämmästykseni omistaneeni jo kaua valokuvasuurenoksen, jossa taustalla Hupisaarten reunalla nököttävä paviljonki ei voi olla mikään muu kuin "lemunaatikoppero" Ilola, sama kuin alussa mainitussa Mäen Jaakon kuvassa.

»Lemunaatikoppero» näkyy kuvassa vasemmalla Laskuniemessä. Sen yläpuolella kai näkyvät Schröderin päärakennukset! Etualalla oleva rakennus tunnettiin sittemmin mm. Linnansaaren saunana. Sen piipun oik. puolelta näkyvät Åströmien koristeellinen Ainola ja (taustalla) lääninvankila (1885—). Pienen piipun ylitse näkyy pitkulainen rakennus, joka on ollut ja on sillä paikalla ainakin 1860 lähtien, jolloin sitä asui Sahan-Kauppi eli Jafet Kauppinen. Hupisaarten yli näkyy Åströmin piippu (Dammisaaresta) ja pilkotavat Dammisaaren Koskenniska ja kauimpana rautatiesilta. Kuva on Tähtitornista jälkeen 1886. (Kansallismuseo)